

INSPIRATIONSKATALOG

- *ERFARINGER, IDEER OG METODER TIL
KØBENHAVNERINDDRAGELSE OG -DIALOG*

KØBENHAVNS KOMMUNE

Indhold

Indledning.....	2
Københavns Kommunes inddragelse af borgerne i dag.....	4
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen	4
Børne- og Ungdomsforvaltningen	5
Kultur- og Fritidsforvaltningen.....	6
Socialforvaltningen	7
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen	10
Teknik- og Miljøforvaltningen	10
Økonomiforvaltningen	13
Eksempler fra andre byer og aktører.....	17
Øvrige referencer	21
Eksempler på københavnernes ideer til projekter.....	22
Københavnerklynge 1 – Demokratiudvikling og tidlig borgerinddragelse	22
Københavnerklynge 2 – Konkrete forslag til fysiske ”kommunekontorer”	25
Københavnerklynge 3 – Vi vil ikke bare give et praj, vi vil gerne give et nap med.....	27
Københavnerklynge 4 – Vil gerne åbne kommunens øjne for borgere med særlige behov	28
Københavnerklynge 5 – Vil gerne skabe mødesteder og væresteder i byens tomme rum.....	30

Indledning

Formålet med dette inspirationskatalog er at give et oprids af de forskellige måder, hvorpå borgere og brugere i Københavns Kommune i dag engageres og involveres i udviklingen af kommunens ydelser, tilbud og services. Desuden skitseres tendenser og eksempler på mere innovativ borgerinvolvering fra andre byer og aktører. Endelig nævnes til videre inspiration konkrete eksempler på forskellige københavnernes ideer til nye projekter og samarbejder med Københavns Kommune, som er opsamlet i efteråret 2015 i regi af projekt *Sammen om Byen*.

Dette katalog kan bidrage til øget videndeling på tværs af forvaltningerne og inspirere til nye metoder for københavnerdialog og -involvering.

Hvorfor skal vi gentænke københavnerinddragelsen?

Tesen er, at københavnernes rummer et stort potentiale for kommunens videre udvikling og kan bidrage med væsentlige ressourcer og viden, hvis flere involveres og engageres. I ind- og udlandet findes der mange eksempler på borgerdreven udvikling. Ligeledes er der gode eksempler på, at borgergrupper varetager forskellige serviceopgaver, som ellers ville være det offentliges ansvar. Borgerinvolvering kan også bidrage til at skabe større sammenhængskraft og tillid mellem borgere og de folkevalgte. Borgerinvolvering er med andre ord et vigtigt strategisk redskab i kommunernes værktøjskasse, som kan være værdiskabende for både Københavns Kommune og københavnernes.

Hvad gør Københavns Kommune i dag?

I de enkelte forvaltninger i Københavns Kommune arbejdes med en række forskellige tilgange til borgerinvolvering og borgerengagering i regi af de enkelte enheder, services og politikker. I flere sammenhænge arbejdes der i kommunens forvaltninger systematisk med samskabelse og aktiv involvering af brugere og pårørende (brugerperspektivet) i forhold til konkrete sager i de enkelte forvaltninger.

Når det drejer sig om mere bydækkende spørgsmål og den overordnede byudvikling går Københavns Kommune typisk mere traditionelt til værks i form af inddragelse via høringer og borgermøder (borgerperspektivet), hvor det generelt er oplevelsen, at de kritiske røster er de mest aktive i dialogfasen. Nye redskaber er forsøgt, f.eks. surveys og fokusgrupper, hvilket har bidraget til en bredere debat. Som kommune er dialog med de borgere og brugere, som ikke er enige eller som er tvivlende overfor en bestemt politisk beslutning, en naturlig og væsentlig del af den demokratiske beslutningsproces og kan bidrage til at kvalificere kommunale løsninger.

Det bemærkes, at dette katalog ikke udgør en udtømmende liste over metoder til og måder hvorpå, der arbejdes med at involvering af borgere og brugere i en kommunal kontekst, men snarere er en beskrivelse af forskellige eksempler herpå. Endelig nævnes til videre inspiration eksempler på forskellige københavnernes ideer til samarbejdsprojekter og nye perspektiver på samarbejds muligheder mellem københavnere og Københavns Kommune, som er opsamlet i efteråret 2015 i regi af projekt *Sammen om Byen*.

Begrebsafklaring

I forskningen og inden for den offentlige forvaltning findes der en række definitioner og perspektiver på engagering af borgere. Herunder findes der en række definitioner – både i forhold til hvem der engageres, på hvilken måde de engageres og i hvilke typer af sager

engageres de. Nedenfor er definitioner af, hvordan begreberne anvendes i Københavns Kommune:

Hvem engageres?

- *Borgere:* Modtagere af generelle kommunale services, fx skatteydere, turister, beboere, pensionister, børn, personer som arbejder i København, erhvervsliv og forskningsverdenen. Har en generel interesse i kommunens udvikling, services og tilbud.
- *Brugere:* Modtagere af konkrete kommunale services og ydelser, fx patienter, pårørende, forældre, elever mv. Har en konkret interesse i en bestemt kommunal service eller politikområde.
- *Frivillige:* Både borgere og brugere, der engagerer sig uden at modtage egentlig løn for deres ydelser/tid, fx mentorer, lokaludvalgsmedlemmer, fodboldtrænere mv.
- *Københavnere:* Dækker både over alle der enten bor, bruger eller har interesse for København.

I hvilke sager engageres københavnerne?

- *Konkrete sager:* Lokale sager/spørgsmål eller sager vedrørende en bestemt service/ydelse, fx høring om en bestemt sammenlægning af institutioner.
- *Overordnede sager:* Bydækkende sager/spørgsmål, der vedrører generelle serviceniveauer og politikker, fx den kollektive trafik i København.

Hvordan engageres københavnerne?

- *Borgerperspektiv:* Politikere og borgerne er i dialog om den politiske retning i bestemte sager (både lokale og bydækkende). Fokus på det demokratiske element af borgerengageringen (medborgerskabet). Herudover fokus på københavnernes engagement i frivilligt arbejde og aktivt medborgerskab.
- *Brugerperspektiv:* Kommunen og relevante brugere/brugergrupper drøfter og skaber sammen løsninger for den kommunale opgaveløsning. Fokus på samskabelse og innovationsperspektivet.

Københavns Kommunes inddragelse af borgerne i dag

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget har ikke vedtaget en overordnet politik for inddragelse af borgere gældende for Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF). Forvaltningens opgaveportefølje lægger ikke, i samme udstrækning som andres, op til involverende processer indenfor borgerperspektivet. Til gengæld arbejder BIF ofte med engagerende processer indenfor brugerperspektivet, hvor forvaltningen og brugerne af konkrete services og ydelser sammen udvikler og finder fælles løsninger. Eksempler herpå er:

- *Borgeren ved Roret* er et program i regi af jobindsatsen, der skal sikre at fortidens myndighedskultur bliver ændret til en aktiv servicekultur. Programmet tager afsæt i tanken om at den lediges egne tanker og idéer er den vigtigste drivkraft, når vedkommende skal i job eller uddannelse. Med programmet *Borgeren ved Roret* imødekommes de lediges behov for medbestemmelse og den enkelte ledige får bedre muligheder for selv at stå i spidsen for den indsats, der skal få vedkommende ind på arbejdsmarkedet. Konkret er der tale om en række nye, overvejende digitale tiltag, der gør det muligt for jobkonsulenten at tilpasse rådgivningen til den enkeltes behov.
- *Ledige akademikere i København* bliver tilknyttet jobcentrets enhed: ”Karrierestedet”. Karrierestedet har gennemført et forløb, hvor de ledige brugere er blevet inddraget i workshops om deres behov og ønsker i indsatsen. Disse input er anvendt i tilrettelæggelsen af beskæftigelsestilbuddene til brugerne.
- *Center for Beskæftigelse, Sprog og Integration* har inddraget brugere via interviews og observationer i forhold til deres oplevelse af receptionen. Disse er anvendt til at tilrettelægge driften af receptionen.
- *Center for Afklaring og Beskæftigelse* har haft et forløb, hvor brugerne er inddraget i udarbejdelsen af en visuel plan for deres eget aktiveringsforløb. På baggrund af brugerens input blev den visuelle plan for aktiveringsforløbet udarbejdet, således at brugeren fik et bedre billede af, hvad aktiveringsforløbet skulle omhandle.
- *Københavns Board for Integration og Medborgerskab* er et rådgivende organ, der kvalificerer og giver sparring til Københavns Kommunes integrationspolitik inden for temaerne beskæftigelse, uddannelse og medborgerskab. Boardet mødes i udgangspunktet 2 gange årligt. Medlemmerne er udpeget af borgmesteren på baggrund af deres erfaring og viden på området.
- *Bekæmpelse af diskrimination* er en indsats under Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets Integrationsaftale 2015-16 med fokus på udbredelse af aktiviteter på skoler og

ungdomsuddannelser, der skaber refleksion om fordomme og diskrimination. Indsatsen er i høj grad baseret på et samarbejde med civilsamfundsaktører samt eksterne kampagner. Mindst to gange årligt afholdes dialogmøder med relevante organisationer fra civilsamfundet, hvor der sparreres om nuværende og kommende indsats, og hvor organisationerne har mulighed for at bidrage med deres erfaringer og input.

Børne- og Ungdomsforvaltningen

Børne- og Ungdomsudvalget har ikke vedtaget en overordnet politik for det samlede område af borger- og brugerengagering, men har i forskellige sammenhænge forholdt sig til emnet, senest i forbindelse med drøftelse af en dialogstruktur den 23. marts 2011 og Københavns Kommunes Frivillighedspolitik den 9. februar 2011.

Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF) involverer og engagerer primært brugere. I mindre udstrækning involverer og engagerer BUF københavnere i forhold til borgerperspektivet. Nedenfor er beskrevet en række eksempler på BUF's brugerinddragelse:

- *Brugerbestyrelser på alle serviceområder* - Brugerbestyrelserne har besluttende kompetencer på en række områder. Der er desuden løbende dialog og samarbejde med bestyrelserne om udviklingsprojekter på institutionerne, ved dialogmøder og gennem høringer.
- *Dialogfora mellem politikere og brugere* – folkeskole og dagtilbud. Børne- og Ungdomsudvalget har halvårige møder med forældrebestyrelsesrepræsentanter og skolebestyrelsesrepræsentanter fra hhv. dagtilbud og skoleområdet. Møderne er forældrenes mulighed for at komme i dialog med politikerne om relevante/aktuelle emner.
- *Høringer af brugere* om ændringer på serviceområderne via kommunens høringsportal, Bliv Hørt og dialogmøder med høringsparter.
- *Københavns Fælles Elevråd* er en mulighed for indflydelse og medbestemmelse på skoleområdet i København hvor eleverne er med til at styrke elevdemokratiet på skolerne. Københavns Fælles Elevråd afholder desuden løbende arrangementer for elevrådene. Der holdes en årlig Ungepolitikerdag for elevrådsrepræsentanter, hvor deltagerne giver deres ideer til udviklingen af kommunen til politikerne i Borgerrepræsentationen.
- *Inddragelse af børn i evalueringen af børnemiljøet på fritidshjem og KKFO'er*. Alle fritidshjem og KKFO'er (6-9 år) skal foretage en børnemiljøvurdering hvert andet år. Her er det obligatorisk at inddrage børnenes perspektiv. Dette gøres via spørgeskemaer, hvor børnene kan tilkendegive hvad de syntes om det fysiske og psykiske miljø.
- *Byggeudvalg*, hvor brugerne (personale og børn) inddrages i udformningen af konkrete byggerier. Skole-/forældrebestyrelser afgiver altid udtalelse til den politiske behandling af anlægssager vedr. daginstitutioner og skoler. I planlægningen af større byggesager (primært nye skoler) inddrages også andre lokale aktører f.eks. lokaludvalg, interesse- og fritidsorganisationer, øvrige samarbejdspartnere mv. i dialogen om de funktionelle aspekter

af byggeriet. Denne del af inddragelsen har fået større betydning med folkeskolereformen, der med åben skole begrebet knytter folkeskolen tættere sammen med det omkringliggende lokalsamfund.

- *Enheden By X*, der faciliterer dialog og samarbejde mellem børn og unge, kommunens forvaltninger og alle de øvrige aktører, som arbejder med byudvikling, er placeret i BUF. Formålet er at inddrage børn og unge i konkrete projekter og udviklingsforløb, hvor de kan bidrage med reel værdi og være med til at kvalificere projekter sammen med byens projektudviklere og projektholdere.
- *Samarbejde med og økonomisk støtte til brugerorganisationerne*. Der afholdes jævnlige møder mellem brugerorganisationerne og direktionen. Skole og forældre gennemfører kurser for skolebestyrelserne med henblik på at klæde dem på til bestyrelsesarbejdet. BUF har desuden indgået aftale med Danske Skoleelever om afholdelse af kurser på skolerne om folkeskolereformen og elevernes aktive deltagelse i implementeringen af reformen.
- *Nyhedsbreve for forældre og pårørende*. I forbindelse med større initiativer med direkte relevans for brugerne – som eksempelvis folkeskolereformen eller større byggeprojekter – udsender BUF jævnlige nyhedsbreve til forældrene.
- Forvaltningens medarbejdere er desuden i daglig kontakt med ca. 70.000 brugere i forbindelse med den generelle opgaveløsning eller i forhold til det enkelte barn. Endvidere indgår aktiviteter og input på de sociale medier i forvaltningens opgaveløsning i forhold til brugerne.

Kultur- og Fritidsforvaltningen

Kultur- og Fritidsudvalget har den 7. marts 2014 vedtaget en ramme for borger- og brugerinddragelse i Kultur- og Fritidsforvaltningen (KFF). Rammen udgøres af fire bærende principper for hvordan Kultur- og Fritidsforvaltningens institutioner og enheder skal involvere og engagere brugere og borgere. De fire principper er:

1. Alle Kultur- og Fritidsinstitutioner inddrager borgere og brugere.
2. Inddragelse af borgere og brugere er centralt for udviklingen af kultur- og fritidstilbud.
3. Inddragelse af borgere og brugere tilrettelægges af institutionerne, så der er sammenhæng mellem formål, målgruppe og metode.
4. Ansvar for økonomi, drift og personale ligger hos institutionens ledelse.

Afsættet for rammen for bruger- og borgerinddragelse i KFF er, at kultur- og fritidslivet i København i høj grad skabt af aktive borgere, kulturskabere, frivillige, foreningsfolk mm., hvor KFF med faciliteter, tilskud og puljemidler understøtter de aktiviteter, brugerne skaber. Nedenfor er beskrevet en række eksempler på hvordan KFF understøtter borgerne og brugernes skabelse af kultur- og fritidslivet:

- *Brugerundersøgelser* - Der laves systematisk brugerundersøgelser på Kultur- og Fritidsforvaltningens institutioner.

- *Brugere inddrages i planlægningsfasen* ved udvikling af nye kultur- og fritidstilbud.
- *"Werkmøder"* (brugermøder) på ungdomskulturhuset Kraftverket.
- *Netværkslaboratoriet* – et samarbejde mellem KFF og Kunstakademiets Designskole. Projektet arbejder med netværksbaseret innovation i de tre lokale kommunale kulturenheder; Kulturdiagonalen Bispebjerg/Nordvest, Kulturstationen Vanløse og Kulturanstalten Vesterbro/Kgs. Enghave.
- *"Copenhagen Fablab"* – Digitalt fabriktionsværksted i Valby Kulturhus, hvor kulturhuset stiller moderne faciliteter i 3D-fabrikation til rådighed for Københavnerne, hvor de kan udvikle og afprøve gode idéer. Når man har udviklet sin gode idé, er man forpligtet til at dele den med det globale fablab-netværk, og man må ikke benytte fablab-faciliteterne til serieproduktion af sin idé.
- *KulturSkaberne* – Et "kulturelt værksted", hvor borgere får hjælp til at skabe kulturtilbud i deres nærområde ved hjælp af medarbejdere på kulturhuse. Hvert arrangement eller projektidé får tilknyttet en vejleder fra KulturSkaberne, som følger og støtter arrangementet/projektet fra start til slut. Støtten består primært i vejledende møder, hvor borgeren får hjælp til ideudvikling, planlægning, afvikling og evt. fundraising. Udover vejledningen har borgeren mulighed for at låne de lokaler og andre faciliteter som kulturhusene råder over.
- *"Projektionerne"* – En uddannelse for unge under projekt "Projektspace", som er et regionalt samarbejde, hvor 11 kommuner, herunder Københavns Kommune, arbejder målrettet for at forbedre miljøet for unge initiativtagere og kulturentreprenører fra hovedstadsregionen. I projektet uddannes unge til at blive kulturelle projektmagere.
- *"Cph Volunteers"* – Hele Københavns frivilligkorps der består af omkring 2000 personer. Medlemmerne er både nationale og internationale, kvinder og mænd og unge og ældre. Fælles for dem alle er, at de har en interesse i, og lyst til, at være frivillige. Cph Volunteers betjenes af et fælles sekretariat, der fungerer som bindeled mellem de frivillige og eventarrangørerne. Derudover varetager sekretariatet ekstern rådgivning i forbindelse med brug af frivillige, medlemskommunikation, planlægning og afvikling af arrangementer og kurser samt økonomi og administration.
- *Huset KBH* – eksempel på et kulturhus, hvor mange deltager frivilligt i husets aktiviteter, fra at stå i bar over at hjælpe med PR til selv at lave arrangementer.

Socialforvaltningen

Socialudvalget har i sit grundlagspapir for perioden 2014-2017 fastlagt ni socialpolitiske pejlemærker for det overordnede mål om færre socialt udsatte københavnere. Desuden er aftalt fire principper for arbejdet med at nå målene i pejlemærkerne. To af disse principper retter sig særligt mod borgerinddragelse. Principperne er:

- Aktivering af københavnernes ressourcer og netværk
- Mere samskabelse

I princippet om aktivering af københavnernes ressourcer og netværk ligger, at Socialforvaltningens brugere ikke skal ses som passive klienter, men som aktive borgere, hvis ressourcer og potentialer forvaltningen skal understøtte og udvikle mest muligt, og som skal have mest mulig indflydelse

I princippet om mere samskabelse ligger, at borgerne ikke kun skal være modtagere af velfærd – borgerne skal også inddrages i arbejdet som medskabere af velfærd.

Inden for rammerne af de overordnede principper, er det den enkelte organisatoriske enhed i Socialforvaltningen (SOF), der omsætter involveringen og engagementet til praksis. Derfor er metoderne for særligt engagementet (samskabelse) meget forskelligartede. Forvaltningen har dog udviklet og udbyder en innovationskonsulentuddannelse, som sætter fokus på og introducerer fælles redskaber og sprogbrug i tilgangen til borgerengagement.

Ift. den mere klassiske involvering arbejdes der i Socialforvaltningen både med brugerråd og høringsprocesser. Større ændringer af planer og politikker sendes i høring hos de relevante organisationer og råd mellem første og anden behandling i Socialudvalget. Der arbejdes med brugerråd og borgermøder i forskelligt omfang alt afhængig af bl.a. målgruppe. Fx er arbejdet på handicapområdet systematisk Handicapråd, Centerråd og Forældreråd på myndigheds- og udføreområdet, samt brugerråd på de enkelte tilbud. På psykiatriområdet er der ligeledes et dialogforum, samt Center og brugerråd.

Nedenfor er kort beskrevet en række eksempler på borgerengagering. Eksemplerne skal ikke forstås som udtømmende, men som illustrationer af den mangfoldighed, der er i arbejdet med borgerengagering.

- *God overgang til voksenlivet* – Projekt i Handicapcenter København med stor grad af borgerinddragelse. Borgere og andre samarbejdspartnere har indflydelse på hvilke aktiviteter projektgruppen arbejder videre med og forsøger at realisere. Et ungeekspertpanel bestående af unge over 18 år, som kommer i fritidsklubben LAVUK giver deres input til hvad en god overgang til voksenlivet består af. Møderne med de unge tager afsæt i et dialogspil, hvor de unge skiftevis trækker et kort, læser spørgsmålet op og andre byder ind med svar. En referencegruppe bestående af frivillige, forældre, interne og eksterne samarbejdspartnere giver også input til hvad der kendetegner en god overgang til voksenlivet. Projektgruppen arbejder nu videre med at undersøge hvordan de to grupperes viden, perspektiver og input kan realiseres.
- *Det starter med en lygtepæl* - Sammen med 10 unge startede en gadeplansmedarbejder i Børnefamilieenheden Valby-Vesterbro et projekt op, der skulle undersøge hvad der skulle til for at gøre Folehaven mere tryk. Det satte fokus på særligt en mørk sti, som børnene skulle bruge for at komme i skole. Sammen med to af drengene fortsatte projektet under navnet ”Vi starter med en lygtepæl”. Da stien ligger mellem flere private og offentlige grunde, og er nabo til både skolen, plejehjemmet og biblioteket holdt drengene og

gadeplansmedarbejderen møder med de forskellige interessenter for at skabe opbakning til deres idé. For at konkretisere ideen kontaktede de desuden nogle landskabsarkitektstuderende, der omsatte drengenes ideer til plancher, skitser og modeller, som de kunne præsentere for Teknik- og Miljøborgmester Morten Kabell. Resultatet blev at politikerne i budgetforhandlingerne har sat 250.000 kr. af til stien.

- *Sammen med borgeren om nyt Handicapcenter* - I foråret 2014 gik en organisationsanalyse af Handicapcenter København i gang, hvis formål var at afdække, hvordan centret kunne få et endnu skarpere 360 graders blik på borgerens behov. Derfor var det naturligt med en omfattende borgerinvolvering gennem hele processen: fra de indledende analyser til input til den endelige model for organisering. Borgerperspektivet er afdækket gennem fokusgruppeinterviews med borgere i forbindelse med afdækning af oplevelser, behov og barrierer. Derudover har borgerne været inviteret til deltagelse i analyse- og ideudviklingsworkshop samt test af den endelige model. Som resultat af analysen implementeres nu en ny organisering af Handicapcenter København, der sigter mod en mere sammenhængende og helhedsorienteret sagsbehandling med øget fokus på borgernes behov. Borgerne bliver også inddraget som del af implementeringen.
- *Misbrugsomlægningen* - I foråret 2014 besluttede Socialudvalget at arbejdet med en ny plan for misbrugsområdet skulle tilrettelægges som en samskabende proces. Derfor har både brugere, medarbejdere og samarbejdspartnere være involveret i afdækningen af udfordringerne på området gennem kvalitative interviews og workshops. Det har dannet baggrund for formuleringen af tre hovedudfordringer. I næste del af projektet blev udfordringer og mulige løsninger afdækket nærmere med inddragelse af forskere på området og ud fra erfaringer fra andre kommuner. I arbejdet med at udvikle løsningerne på de identificerede udfordringer blev brugere, medarbejdere og samarbejdspartnere igen tæt engageret igennem interviews og workshops. På den baggrund behandlede Socialudvalget i december 2014 principper, koncept og afklaringsspor for udvikling af misbrugsområdet, og på baggrund af yderligere inddragelse vil omlægningen vil blive anden behandlet i starten af 2015.
- *Fricenterforsøget FriNoVa* – Et af flere fricenterforsøg i Københavns Kommune og er forankret i SOF, under Socialpsykiatrisk Center Nord-Vest. At være fricenterforsøg giver FriNoVa mulighed for i samarbejde med de forskellige interessenter i projektet at afprøve og udvikle nye metoder ift. det socialpsykiatriske arbejde. Det betyder i praksis, at FriNoVa får lov til at tænke ud af boksen og gøre tingene på nye måder. Dette kommer bl.a. til udtryk ved den store grad af brugerinvolvering i projektet og gennem det tværfaglige samarbejde på tværs af forvaltninger, med Regionen og frivillig organisationer.
- *Folkemøde i Brønshøj-Husum-Vanløse* – Børnefamiliecentret i Brønshøj-Husum-Vanløse har afholdt et slags 'folkemøde' i Brønshøj, hvor de problemramte familier, ansvarsbevidste medborgere, erhvervsliv og fritidsforeninger kunne møde forvaltningens medarbejdere og hinanden med henblik på at bygge bro til en bedre fremtid for alle, men ikke mindst for de problematiserede familier.

- *SMART recovery på misbrugsområdet* – Rådgivningscenter København har et tilbud til misbrugere der bygger på SMART Recovery tanken. SMART begyndte i 1994 i USA og har siden bredt sig til hele verden både som fysiske møder og grupper online, hvor deltagere kan få hjælp af andre, der selv har været igennem kampen om eksempelvis stoffrihed. SMART er en non-profit organisation. Der er ikke nogen enkel vej til stoffrihed, som gælder for alle. Forskning viser dog, at selvhjælpsgrupper har en positiv indflydelse på den enkeltes succes for at forblive stoffri. SMART Recovery hjælper deltagerne med at erkende deres problem, opbygge motivation til at ændre handlemønstre og tilbyder en række metoder og redskaber til at forblive stoffri.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen

Sundheds- og Omsorgsudvalget har ikke vedtaget en overordnet politisk ramme for borger- og brugerinddragelse. Men der arbejdes med bruger- og borgerinddragelse på flere forskellige måder og i forskellige sammenhænge:

- *Ældrepolitikken 2015-2018* - Som led i udarbejdelsen af en ny ældrepolitik bliver politikken sendt i høring til brugere, som er organiseret i diverse organisationer og råd som f.eks. ældrerådet og danske seniorer.
- *Udvikling af nyt koncept for tilsyn* - Som led i udviklingen af et nyt koncept for kommunale tilsyn i hjemmeplejen, sygeplejen og på plejecentre skal det nye koncept for tilsyn sendes i høring til brugere, som er organiseret i diverse organisationer og råd som f.eks. ældrerådet og danske seniorer.
- *Idéklubben* - Idéklubben arbejder med at gøre gode idéer til virkelighed ved at teste de idéer og løsninger i praksis, som kan blive gode velfærdsteknologiske løsninger til *brugere*. Målet er, at 100 idéer skal gøres til virkelighed i 2018. Alle kan indsende deres gode ideer til idéklubben, som har oprettet en idéportal, app og hjemmeside. Idéklubben opsøger også aktivt de gode ideer ved at besøge de steder, hvor idéerne er; hos byens borgere, på plejecentre, hjemmepleje, sundhedshuse og rehabiliteringscentre.
- *Ældrepolitikken 2015-2018* - Som led i udarbejdelsen af en ny ældrepolitik er et repræsentativt udsnit af *brugere* over 65 år blevet engageret i udviklingen af politikken. Det er sket gennem en spørgeskemaundersøgelse med 500 deltagere og gennem flere borgermøder, hvor de ældre havde mulighed for at sætte ord på, hvordan de overordnede visioner i politikken kan omsættes, så de giver mening i hverdagen. Input og kommentarer fra borgermøderne er blevet brugt i udviklingen af ældrepolitikken.
- *Udvikling af nyt koncept for tilsyn* - Som led i udviklingen af et nyt koncept for kommunale tilsyn i hjemmeplejen, sygeplejen og på plejecentre er *brugere* over 65 år i form af hjemmeboende borgere, beboere i plejebolig, pårørende og ældreråd planlagt inddraget gennem interviews og møder, hvor de ældre har mulighed for at komme med kommentarer og input til, hvad de lægger vægt på, skal være i orden i forhold til plejen, og hvad de synes er vigtigt, at tilsynet kigger efter. Input og kommentarer fra interviews og møder bliver brugt i udviklingen af tilsynskonceptet.

Teknik- og Miljøforvaltningen

I Teknik- og Miljøudvalgets vision "Fællesskab København" er borgerinddragelse, samskabelse og brugerdreven innovation helt centrale elementer. Ambitionen er, at vi som forvaltning skal

skabe København i fællesskab med vores omverden i form af både borgere, brugere, erhvervsliv og organisationer i byen. Visionen bygger videre på det strategiske udviklingsarbejde, som blev igangsat i 2013 og resulterede i en organisatorisk udviklingsplatform, hvor samspil med omverdenen og ønsket om at ramme byens behov er øverst på dagsordenen. Med afsæt i udviklingsplatformen har Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF) siden 2014 været opbygget af fire store serviceområder med netop byens behov som organiserende princip.

Der arbejdes i TMF fortsat fokuseret på at styrke samspillet med omverdenen både gennem lokale og tværgående indsatser, som rykker ved forvaltningens processer, adfærd, faglighed, kompetencer og organisation.

Eksempler på tværgående indsatser for at styrke TMF's samspil med omverdenen:

- *Kompetenceudvikling* – For at højne forvaltningens kompetencer inden for samspil med omverdenen, har der siden 2013 løbende været tilbud til medarbejdere og ledere om at deltage i forskellige typer udviklingsforløb inden for innovation og inddragelsesmetoder. Det seneste forløb har fokuseret på brugen af udvalgte antropologiske metoder til at opnå og omsætte nye indsigter om byens behov.
- *Videndeling og inspiration* – I 2015 er der blevet gjort en særlig indsats for at dokumentere og dele gode eksempler på, hvordan TMF på mange forskellige måder spiller sammen med omverdenen. Der er blandt andet oprettet en digital platform på TMF's intranet, hvor erfaringer og konkrete metoder deles på tværs af organisationen.
- *Centerrundtur* – Som led i TMF's forskningssamarbejde med Aalborg Universitet driver forsker Peter Munthe-Kaas i samarbejde med forvaltningens tværgående stab en indsats for at styrke de enkelte centres samspil med omverdenen. Centrene får hjælp til at tilrettelægge et seminar, hvor der sættes fokus på, hvad samspil med omverdenen betyder i netop deres center, og hvor der arbejdes konkret med udvalgte indsatser.

Eksempler på hvordan der lokalt i TMF arbejdes med samspil med omverdenen:

- *Herman Bangs Plads* – Et eksempel på brugerperspektivet, hvor der blev gennemført en tidlig dialog før programmering via interaktion i byrummet i form af prototype. Dialogen, som blev faciliteret af TMF sammen med Valby Lokaludvalg omhandlede, hvorvidt det var muligt at tænke en nærgenbrugsstation sammen med pladsens øvrige byliv? Der blev bygget og bemandet en midlertidig nærgenbrugsstation i forbindelse med pladsens øvrige rekreative byrum. Projektet skabte folkelig opbakning til ideen om at udvikle en ny form for nærgenbrugsstationen på pladsen. Gennem borgernes daglige interaktion med stedet blev der indhentet erfaringer, som kunne bruges i den videre udvikling af projektet - som er besluttet i forbindelse med budget 2015.
- *Evaluering af trafikforsøg i Nørrebro* – Et eksempel på borgerperspektivet, hvor man tog afsæt i en antropologisk 24-timers undersøgelse, i hvilken man opsøgte samtlige beboertyper i området. På blev det muligt at få alle stemmer med, og dermed træffe en beslutning med afsæt i et nuanceret indblik i behovene og oplevelserne omkring trafikforsøget.
- *Grønne events* – I forbindelse med udviklingen af et sæt retningslinjer, som skal gøre arrangementer i København mere bæredygtige, er eventarrangører blevet inviteret ind tidligt i processen og har deltaget i en stor workshop. Eventarrangører og andre interessenter bidrager

helt konkret til udviklingen af retningslinjerne og er løbende i dialog med forvaltningen. Sideløbende har TMF deltaget på udvalgte arrangementer og afprøvet prototype-løsninger, hvilket har udvidet forståelsen for arrangørernes virkelighed og udfordringer og skabt relationer og dialog med relevante aktører.

- *Skybrudssikring af Damhusengen – Omverdensinddragelse i klimatilpasningsprojekter* – Området ved Damhusengen skal klimatilpasses for at undgå oversvømmelser og andre gener. Den oprindelige løsning fik ikke lokaludvalgenes opbakning, og der blev derfor lavet en øget omverdensinddragelse i området. Tilgangen var en antropologisk analyse, som fokuserede på borgernes brug og opfattelse af stedet. På baggrund af analysen blev en ny løsning udviklet i tæt samarbejde med lokaludvalgene og lokale aktører. Projektet har medført, at der nu arbejdes på en samlet strategi for, hvordan omverdenen og lokaludvalg inddrages tidligt i processen i forvaltningens kommende klimatilpasningsprojekter.
- *Mobilt gadesalg i byrummet* – Liberaliseringen af næringsloven i 2009 gjorde, at mobilt gadesalg blev lovligt i København, og forvaltningen har siden arbejdet for at få gadesalget til at spille positivt sammen med det øvrige byliv. Da der er en del udfordringer og modstridende interesser forbundet med gadesalg, har TMF løbende inddraget de forskellige parter, afprøvet nye ordninger og justeret undervejs. Gadesælgere, erhvervsdrivende og Københavns Politi inviteres løbende til dialogmøder og workshops, hvor de både bidrager med lokal viden og konkrete forslag til udviklingen af ordningerne. Tilsynsrunder med Københavns Politi benyttes derudover til at observere og opleve, hvordan ordningerne påvirker de forskellige parter og livet i byen.
- *Fremtidens Nordre Frihavsgade* – Der blev i sommeren 2015 udarbejdet et Idéoplæg til fornyelse af Nordre Frihavsgade på Østerbro. TMF undersøgte i den forbindelse lokale ønsker og behov gennem en række eksperimenterende inddragelsesmetoder. Der blev indledningsvist foretaget en antropologisk 24-timers analyse som afdækkede brugen, holdninger og opfattelser af kvaliteter og forbedringspotentialer i gaden. Efterfølgende blev der over en periode på to måneder lavet forskellige aktiviteter i gaden, som involverede lokale borgere, brugere og erhvervsdrivende. Der blev for eksempel placeret en dialogbutik i gaden, hvor TMFs medarbejdere var til stede to dage om ugen, og hvor borgere og brugere kunne komme forbi og på forskellig vis komme med input og indgå dialog. Der blev i øvrigt samarbejdet med lokale skoler og afholdt workshops for lokale erhvervsdrivende og borgere over 60 år.
- *Guldminen* – Guldminen er et eksperiment, som udspringer af etableringen af Sydhavn Genbrugscenter – et tiltag i Ressource- og Affaldsplanen 2018, som påbegyndes september 2017. Der er et overordnet ønske om, at mere affald skal gå til direkte genbrug frem for til genanvendelse. Genbrugscenteret skal derfor indeholde en form for sluse, som indfanger det affald, som kan gå til direkte genbrug. Tanken er, at slusen samtidig skal fungere som et attraktivt byrum. Med Guldminen er en række iværksættere, som arbejder med genbrugsmaterialer blevet inviteret ind i et eksperiment, som skal give erfaringer til, hvordan slusen i Genbrugscenteret skal udformes. Forvaltningen har stillet en tom hal rådighed for iværksætterne og fastsat få rammer, som det nu er op til iværksætterne selv at udfylde. Forvaltningen følger eksperimentet tæt både med henblik på at samle erfaringer til etableringen af Sydhavn Genbrugscenter og i et andet spor for at lære mere om, hvordan TMF kan spille sammen med omverdenen, samarbejde med interessenter og lokale aktører

og arbejde med midlertidighed og prototyper. Eksperimentet vil blive evalueret gennem løbende nedslag, observationer og interviews.

- *Brugertest af online tjenester på parkeringsområdet* – I forbindelse med udvikling og forbedring af forvaltningens online tjenester til borgere, som ønsker at klage over en parkeringsafgift eller søge om licens til en parkeringsplads, er der blevet lavet en mindre brugertest med i alt syv borgere. Hver test varede en time og foregik helt enkelt ved, at den enkelte borger afprøvede de aktuelle online tjenester på en computer, mens en facilitator stillede spørgsmål, og en observatør noterede pointer.
- *Kommunikation ved anlægsarbejde og vedligehold af byens fysiske rum* – I TMF er der blevet udviklet en drejebog for, hvordan der på bedst mulig vis kommunikeres omkring anlægs- og vejarbejde til borgerne, så de i højere grad forstår og accepterer de midlertidige forstyrrelser og gener i forhold til eksempelvis fremkommeligheden og støj. Derudover har borgerne mulighed for via app'en "Giv et praj" at give forvaltningen besked, når de støder på skader eller andre forhold, som kommunen skal være opmærksom på. Det kan for eksempel være huller i veje og cykelstier, ødelagte gadelygter, affald der skal fjernes eller forkert skiltning.
- *Green Teams* – Projekt Green Teams er et samarbejde mellem TMF og de almene boligorganisationer i Københavns 6 udsatte byområder; Nørrebro, Bispebjerg/Nordvest, Tingbjerg/Husum, Amager/Sundby, Vesterbro/Kgs. Enghave og Valby/Vigerslev. Udover at styrke ren- og vedligeholdelsen i København skaber ordningen mere trykthed i områderne. Med Green Teams får ledige mulighed for at få tilknytning til arbejdsmarkedet gennem forskellige job-ordninger med en fast mentor, der hjælper med støtte og vejledning. Unge under 18 år har desuden mulighed for at få et fritidsjob, som sammen med den faste mentor giver dem mulighed for at lære arbejdsmarkedet at kende og motivation til at få en uddannelse eller fast arbejde.
- *Uddannelse i frontmedarbejderrollen* – Medarbejdere, som i deres daglige arbejde er i direkte kontakt med borger og brugere i forbindelse med eksempelvis renholdsarbejde, vedligehold af veje og parker og borgerhenvendelser, gennemgår en uddannelse i konflikthåndtering, god telefonbetjening og bedre sagsbehandling. Uddannelsen gør medarbejderne bedre rustet til at håndtere mødet med borgerne og fremme en konstruktiv dialog og en god relation mellem forvaltningen og byens borgere og brugere.
- *Facebooksiden Supercykelstier* – Ved at oprette facebooksiden Supercykelstier er TMF kommet i kontakt med et alsidigt panel bestående af byens cyklister, som både er eksperter og slutbrugere. På siden kan borgere og brugere fortælle, hvad de synes om at cykle i København, give deres meninger til kende og samtidig finde nyttig information og kort over Supercykelstierne. Kommentarer og dialoger på siden er med til at gøre det muligt for forvaltningen at optimere forholdene for cyklisterne, og facebooksiden har været med til at omvende kritiske røster til ambassadører for Supercykelstierne.

Økonomiforvaltningen

Økonomiforvaltningen (ØKF) tager årligt en række initiativer til samarbejde med borgere og brugere. Initiativerne er ikke systematiseret og foregår forskelligt i de enkelte enheder - både centralt og decentralt.

I Center for Byudvikling, Team Planlægning, afholdes der primært borgermøder og høringer, hvor borgere høres og inviteres til dialog om kommunens lokal- og kommuneplaner. Der arbejdes også med surveys og fokusgrupper særligt for at afdække forskellige borgerinteresser. Tidlig involvering forsøges gjort via kommuneplanstrategien, hvor der er afprøvet forskellige nye redskaber for at skabe et bredere engagement. Inddragelse er desuden sket i forbindelse med den kommende Sydhavnsmetro, højklasset busløsninger på Frederikssundsvej og udarbejdelse af busplan for Flintholm. Her i samarbejde med lokaludvalgene.

I andre teams samarbejdes der med borgere som frivillige omkring udførelse af forskellige services eller projekter, som ØKF udbyder. Et eksempel var da Team Vækst og Erhverv var koordinator for det Europæiske Melodi Grandprix og i samarbejde med KFF engagerede op mod 10.000 frivillige i afviklingen af eventen.

I Team Sikker By samarbejdes der med frivillige borgere via mentorordningen, hvor der etableres kontakt mellem frivillige voksne og unge under og over 18 år. I den forbindelse samarbejder Sikker By med Ungdommens Røde Kors, hvor der formidles kontakt til borgere, der ønsker at udføre frivilligt arbejde. Sikker By har også via partnerskabet i Urbanplanen oprettet en referencegruppe af borgere, der er med til at skabe initiativer i forhold til mere tryghed i området.

Endelig er der etableret et Dialogforum med brugere af Ungdomshuset og naboer til Ungdomshuset, som drives af Sikker By.

Langt den største engagering og involvering sker dog via samarbejdet med lokaludvalgene og deres arbejde i de enkelte bydele. Kommunens 12 lokaludvalg har som opgave, at være bindeled mellem københavnere og Borgerrepræsentationen. De engagerer et bredt udsnit af borger- og brugergrupper i udviklingen af byen og det lokale liv. Hertil kommer, at lokaludvalgenes medlemmer og suppleanter selv er borgere, der qua deres arbejde i lokaludvalgene er engageret og involveret i udviklingen af København inden for et bredt felt af temaer. En af lokaludvalgenes store forcer er, at de har megen erfaring med forskellige former for borgerengagering og – involvering, og at de har en stor viden om lokale forhold og forskellige forvaltninger og centres projekter i bydelene.

Tilsammen modtog lokaludvalgene i 2014 1.135 ansøgninger om støtte, de støttede 741 lokale projekter/arrangementer, behandlede 275 høringer afholdt 54 borgermøder i samarbejde med kommunens forvaltninger og forestod derudover 171 andre borgerrettede aktiviteter (tallene fra 2015 er endnu ikke opgjort). Eksempler på nogle af de mange samarbejdsaktiviteter, der har været med borgere og brugere i lokaludvalgsregi i 2014-15:

- *Frivillige* - Via efterlysning af frivillige borgere på hjemmesider, Facebook og f.eks. CPH Volunteers har lokaludvalgene fået frivillige, som de ikke kendte i forvejen, til at engagere sig i aktiviteter i området.
- *Østerbro Lokaludvalg* har i forbindelse med Åben Skole understøttet og faciliteret nye samarbejder mellem skoler, erhvervsliv, kommunale institutioner og foreninger på Østerbro, bl.a. i form af netværksmøder og pilot-projekter.

- *Tryghedsskabende netværksdialog i udsatte områder.* Bispebjerg Lokaludvalg har gennem borgermøder i områder med utryghedsskabende adfærd opbygget mindre dialognetværk for beboere. Den direkte dialog mellem lokale beboere og politi, SSP, og Sikker By danner rammen for en gensidig orientering og videndeling om, hvad man som borger kan gøre i de aktuelle situationer. Endelig understøtter Bispebjerg Lokaludvalg initiativer, hvor man nabo til nabo på tværs af ejerformer kan hjælpe hinanden igennem perioder med kriminel adfærd i boligområdet.
- *Christianshavns Lokaludvalg* har i sommeren 2015 etableret et lokalt, elektronisk borgerpanel, som lokaludvalget vil bruge til at stille spørgsmål om aktuelle sager og projekter. Ved etableringen af panelet udsendte lokaludvalget en invitation via e-boks til samtlige beboere på Christianshavn, der var fyldt 16 år.
- *Brønshøj-Husum Lokaludvalg* har faciliteret et skoleprojekt under navnet Bydelsambassadørerne, hvor 15 8. klasses elever indgik i et forløb med lokaludvalget omkring de unges egne projektidéer og input til lokaludvalgets indsatsområder. Brønshøj-Husum Lokaludvalg har efterfølgende sammen med Mellempøkkeligt Samvirke forankret projektet i et lokalt ungeråd, som giver lokaludvalget input og drøfter ønsker til bydelens udvikling.
- *Vanløse Lokaludvalg* har gennem en lang periode arbejdet tæt sammen med lokale grundejer-, andels- og lejerforeninger og Teknik- og Miljøforvaltningen for at finde frem til den bedste løsning for en parkeringszone med 3-timers-restriktion i Vanløses bymidte. Vedtagelsen af zonen, som alle lokale kræfter kunne stå bag, var resultatet af en 4-årig proces hvor Lokaludvalgets medlemmer har deltaget i møder og generalforsamlinger i bydelen for at drøfte ønsker til parkeringszonen. Erfaringen viser at det tager tid at lave en grundig borgerinddragelse.
- *Kgs. Enghave Lokaludvalg* har sammen med Bavnehøjsskolen, Tag Del og Kph.dk deltaget i et projekt, hvor Lokaludvalget sammen med en 8. klasse gav bud på, hvordan de unge, der på dette tidspunkt skabte en del uro på Karens Minde Kulturhus kunne få større ejerskab og dermed en mere positiv tilknytning til Karens Minde. Projektet gav dels skoleeleverne kendskab til Tag Del som IT-værktøj, dels kom der nogle meget konstruktive forslag fra skoleeleverne til temaet.
- *Valby Lokaludvalg* afholder hvert år Valby Kulturdage, der er et samarbejde mellem lokaludvalg, erhvervsliv, kulturliv og lokale foreninger. Lokaludvalget sørger for rammerne og koordinerer dagene. Handlende, foreninger og andre aktive spiller ind med aktiviteter, underholdning osv. I år var der mere end 200 forskellige indslag på kulturdagene og ca. 60 aktører deltog.
- *Nørrebro Lokaludvalg* har, sammen med Teknik- og Miljøforvaltningen, arbejdet tæt sammen med en øldrikkegruppe i forbindelse med etablering af et nyt permanent opholdssted de sidste tre år, efter gruppen blev fordrevet fra deres tilholdssted i Nørrebroparken, ”Sumpen”, pga. hashhandel. Lokaludvalget har mødtes med drikkegruppen af mange omgange og drøftet indretningen af området f.eks. læskur, hegn og højbede osv.

Eksempler fra andre byer og aktører

Seoul Oasis

I Seoul har man via en webportal, "Seoul Oasis", opbygget partnerskaber mellem borgere og det politisk-administrative system og faciliterer dialog mellem borgere, interessenetværk, eksperter, embedsværk og det politiske niveau. Fokus er flyttet fra klager og utilfredshed hos borgere til fokus på plads til ideer og deltagelse i politisk beslutningsproces. Seoul Oasis opfattes som: *"En fontæne, hvorfra borgernes værdifulde og kreative ideer udspringer fra i en uendelighed.* Borgernes ideer gennemgår 5 faser, før de kan blive til virkelighed ideer:

1. Idéfasen

Alle borgere kan deltage med input via nettet eller mobilen til Seouls offentlige anliggender. Indbyggerne kan både komme med "frie forslag" og "tematiserede", når departementerne åbner op for et tematiseret forslagsrum i en begrænset periode. Input drøftes og der udvælges ideer til videre behandling af en gruppe særligt udpegede, aktive borgere på nettet, andre ildsjæle, embedsfolk og borgerudvalget. De forslag der ikke har karakter af forslag til Seouls offentlige anliggender, sendes videre til behandling i andre afdelinger - f.eks. klager, ros, spørgsmål om processer mm.

2. Online møde

Her foretages en mere dybdegående diskussion af de udvalgte ideer/forslag fra idéfasen. Der anvendes meningsmålinger, eksperter, NGO'er, relevante embedsfolk og borgerudvalget.

3. Offline møder

De endelige forslag besluttet på møder, som er ledet af direktører med deltagelse af eksterne eksperter. Formålet er at omsætte borgerforslag til politik. Der besluttet en endelig dagsorden for Seoul Oasis mødet.

4. "Seoul Oasis Meeting"

Mødet ledes af borgmesteren og beslutninger om hvilke forslag, der skal vedtages træffes sammen med de forskellige ovennævnte aktører. Mødet sendes live, så alle med interesse kan følge det.

5. Implementeringsfase

Processen med implementering er hele tiden synlig for offentligheden og idémagerne samt embedsværk, der bidrog til udvikling og implementering af forslagene belønnes.

- ✓ 4,7 mio. har besøgt Seoul Oasis på 4 år.
- ✓ 1.608 forslag er indkommet pr. måned.
- ✓ Heraf går ca. 120 forslag til online drøftelser og ca. 6 forslag pr. måned implementeres.

Norge

Direkte demokratiform, hvor kommunestyret eller fylketinget (amtet) med det såkaldte "indbyggerinitiativ", er forpligtiget til at tage stilling til forslag, hvis mindst 2 % af borgerne, 300 borgere i kommunen eller 500 i fylket, står bag det.

Århus

Ved at inddrage lokalsamfundet lykkedes det Aarhus Kommune at øge stemmeprocenten ved kommunalvalget markant fra 63,7 % i 2009 til 70,9 % i 2013. Ligesom mange andre kommuner

gjorde Aarhus Kommune en stor indsats op til kommunalvalget i november for at få flere borgere til at stemme.

Aarhus Kommune valgte at lave en omfattende kampagne, som krævede stor involvering af lokalsamfundet. Kampagnen 'Aarhus stemmer' var ikke bare et 'Aarhus Kommune projekt'. Det var - eller blev - et byprojekt, der involverede bl.a. plejepersonale på kommunens plejehjem, sosu-assisterer som bar valg-badges, bydelsmødre i Gellerup der stemte dørklokker, sociale gadearbejdere, byens ungdomsuddannelser, oplysningsforbund, slagtere og bagere og aktører i byens erhvervs- og kulturliv - fx IKEA, der lavede valgflask i varehuset og plakater.

Kampagnen var en stor succes, og Aarhus Kommune vil fremadrettet bruge de gode erfaringer og netværket. Det samlede budget for indsatsen var på 1,5 mio. kr.

Holbæk Kommune

Flere danske byer afprøver nye former for dialog og samarbejde med borgerne. Holbæk er én af de byer, der for alvor har sat samskabelse på dagsordenen.

'Demokratiexperimentariet' i Holbæk (2014 – 2015) har til formål at udvikle nye måder at arbejde sammen med flere og nye aktører for at skabe et stærkt grundlag for fremtidens dialog, samarbejde og lokaldemokrati.

Drivkraften i demokratiexperimentariet er et projektudvalg med syv politikere fra byrådet, der løbende inviterer andre til at deltage i aktiviteter og dialog omkring udvikling af demokratiet i Holbæk Kommune.

Demokratiexperimentariet skal overordnet give ny indsigt i og erfaringer med tre områder: dialog om politisk retning, udvikling af den kommunale opgaveløsning og understøttelse af det lokale initiativ. (Holbæk Kommunes hjemmeside).

Initiativerne i demokratiexperimentariet tæller indtil videre bl.a.:

- *Debatcaféer* med politikere og borgere på byens teater.
- *Udvalg* kombinerer deres møder med besøg i lokalområder, temaborgermøder eller eksterne besøg med relation til de emner, som er på dagsordenen.
- *Middage ml. politikere og borgere* hvor der diskuteres lokaldemokrati og medborgerskab.
- *Erfaringer og idéer til nye løsninger samles op*, så de kan indgå i demokratiexperimentariets vidensgrundlag - en vidensdatabase samles ét sted.
- *Borgerbudgettering*, hvor det er borgerne selv, der bestemmer, hvilke projekter og ansøgninger der skal have del i puljepenge, i stedet for at det er byrådet der tager den beslutning.

Mere om demokratiexperimentariet: www.holbaek.dk/politik/demokratiexperimentariet/

Gentofte Kommune – Inddragelse af borgere i den politiske beslutningsproces

I Gentofte Kommune har man taget borgerinddragelse til et nyt niveau. Igennem større politiske omstruktureringer og nedlæggelse af flere politiske udvalg har kommunen fået koblet borgerne helt ind i den politiske proces. Helt konkret har man i kommunen konstitueret 8 opgaveudvalg, som skal varetage en række fastlagte politiske udfordringer i kommunen indenfor udvalgte

temaer fx ungepolitik, sundhedsreform, erhvervs politik, trafik osv. I disse 8 opgaveudvalg sidder der på nuværende tidspunkt 73 borger, hvor nogle har meldt sig frivilligt, mens andre er blevet udvalgt ud fra deres personlige kvalifikationer eller erfaringer fra den ”virkelige” verden. Der er udarbejdet et kommissorium tilhørende hvert udvalg, som beskriver hvilke opgaver udvalget skal varetage og i den forbindelse, hvilke kompetencer, der skal være repræsenteret i udvalget. Med udgangspunkt i dette rekrutteres der borgere, så en vis repræsentativitet sikres. Der vil også fremadrettet ske en vis udskiftning i udvalgene, således at når en konkret opgave/projekt er løst i udvalgene, skal der vælges nye repræsentanter. Varigheden for udvalgene varierer mellem ½ til 2 år. Rent politisk har udvalgene udelukkende rådgivende karakter overfor kommunens byråd.

En del af denne omstrukturering er også sket med henblik på, at udvalgene skal varetage nogle af politikerne og embedsmændenes arbejdsopgaver, i den udstrækning det er ansvarligt og relevant. Dette forventes at frigive mere tid til politikerne til at kunne bruge mere tid på bredere politiske perspektiver og derigennem sikre de gode langsigtede løsninger i samarbejde med embedsværket. Denne nye styreform er gældende resten af den gældende valgperiode, hvilket vil sige frem til slutningen af 2017. Inden udgangen af 2016 skal kommunalbestyrelsen beslutte sig for, hvilken form den næste bestyrelse skal arbejde under, hvilket åbner op for en evt. forlængelse af projektet. Yderlig information omkring Gentoftte initiativet kan findes på: <http://www.funchrohmann.dk/borgere-rykker-ind-paa-raadhuset-i-gentofte/>

London - The Opens Works

I 2010 iværksatte premierminister David Cameron initiativet ”Big Society” for at opnå besparelser på det meget omkostningstunge og centraliserede beslutningssystem. Som led i dette blev der gennemført decentraliseringer, ydet økonomisk støtte til coops og socialøkonomisk initiativer. I den forbindelse blev borgerne opfordret til at deltage aktivt i lokalsamfundene. Det har været med til at skabe bedre forudsætninger for samarbejde med kommunerne og lokalsamfundene, hvor flere spændende eksperimenter er blevet iværksat.

Som en af de mest succesfulde kan det lokale eksperiment ”The Opens Works” i Nord West, London, nævnes. Eksperimentet har haft til formål at teste forskellige måder, hvorpå kommunen og borgerne i højere grad kan skabe projekter/initiativer sammen. Ønsket med eksperimentet er at skabe et bedre lokalsamfund, hvor borgerne engagerer sig i lokalsamfundet og lærer hinanden at kende. ”The Opens Works” yder støtte og vejledning til at opstarte og drive projekter, til hvilke kontakter der skal etableres og til at udbrede budskabet om projekterne gennem arrangementer og lignende. Siden eksperimentet startede i 2014, er der blevet etableret flere projekter i området såsom systue, madklubber, værksteder og andre lokalforankret initiativer.¹

San Francisco – Afprøvning af innovative borgertiltag i forbindelse med større renoveringsprojekt.

I San Francisco har en gennemgående renovering af den 3km lange hovedgade, Market Street, åbnet op for en større borgerinddragelsesproces i form af idé- og prototypeudvikling. San Francisco Planning Department havde i samarbejde med den lokale aktør Yerba Buena Center for the Arts skabt rammerne for denne inddragelsesproces, der endte ud i en større festival i april

---

¹ De tre eksempler: The Open Works, San Francisco og Open Challenge er alle taget fra Dansk Arkitektur Centers idékatalog om innovativ borgerinvolvering. Indholdet af kataloget er baseret på en række workshops og aktiviteter, som Dansk Arkitektur Center afholdte i løbet af efteråret 2014, hvor der blev sat fokus på nye metoder og koncepter for borgerinvolvering. Yderlig information om idékataloget kan findes via følgende link: <http://www.dac.dk/media/52288/Borgernes%20by.pdf>

2015, hvor de 50 bedste forslag skulle implementeres. Market Street blev opdelt i 5 distrikter, så de 50 forslag blev fordelt således, at der var 10 projekter i hvert distrikt. Hvert projekt bliver tildelt 2000 dollars, som de projektansvarlige havde til rådighed til at kunne implementere deres respektive projekt. Som en vis kvalitetssikring, blev hvert distrikt også tildelt en Design Captain, repræsentanter fra velkendte virksomheder, som eksempel kan det nævnes, at Gehl Architects havde et af distrikterne. Dertil var der også et større samarbejde med de lokale aktører i de forskellige distrikter i forbindelse med implementeringen. Formålet var så sidenhen at teste de 50 forskellige prototyper, for at se hvilke der ville kunne blive implementeret permanent, når Market Street skal gennemgå den endelige renovering i 2018.

Open Challenge – En bedre løsning til et veldefineret behov.

En anderledes form for inddragelses vinder frem på verdensplan, hvor kommuner og statslige instanser i langt efterspørger hjælp fra borger og virksomheder ved at definere deres behov i stedet for at på forhånd have defineret, hvilken løsningen de skal bruge. På den måde åbner det op for forskellige og innovative løsningsforslag, der måske ikke ville være blevet foreslået, hvis man på forhånd havde bestemt sig en specifik type løsning.

Sacha Hasselmayer, en førende konsulent indenfor Open Challenge metoden, eksemplificere de mulige fordele ved denne metode igennem to cases fra henholdsvis Minnesota og Stockholm, der havde samme formål, at øge trygheden for blinde i trafikken. I Minnesota brugte man 4,5 mio. dollars på talende trafiklys til at støtte de blinde i trafikken, mens man i Stockholm, for samme beløb, gik i en dialog med blinde borger og fik udviklet et simpelt teknisk apparat bestående af en GPS og håndholdt kontroller.

Begge løsninger har løst samme behov, men i Stockholm har indførelsen af apparatet været med til at sænke andre offentlige udgifter relateret til de blinde borger, mens man i Minnesota har løbende udgifter til vedligeholdelse af deres talende trafiklys.

Digitale borgermøder i flere byer

Flere danske byer afholder digitale borgermøder (fx Assens, Hjørring og Svendborg), hvor borgerne via Facebook kan stille spørgsmål til politikerne. Det har vist sig at være en måde, der får nye målgrupper i tale (fx yngre borgere og børnefamilier).

I Assens Kommune varmede de fx op til det digitale borgermøde ved at poste små videoer på Facebook. Her præsenterede forskellige udvalgsformænd kort prioriteringerne i budgettet, og hvorfor de havde taget de beslutninger, som de havde. De kommuner som har afholdt digitale borgermøder planlægger alle at gøre det igen, både pga. den livlige debat og muligheden for at komme ud til nye målgrupper.

Borgerlyst

Borgerlyst er et frivilligt initiativ, som startedes i 2010 af to Københavnerne, som gerne ville deltage mere aktivt i samfundet, men ikke rigtigt kunne finde ud af, hvordan. Oplevelsen blandt initiativtagerne var, at politiske partier, foreninger og interesseorganisationer i dag bliver drevet så professionelt, at afstanden mellem politiske beslutningstagere og borgernes virkelighed somme tider bliver meget stor. Initiativtagerne savnede måder at kunne engagere sig i samfundet, som ikke var drevet af harmdirrende indignation, mistrøstig pligtfølelse eller snævre egeninteresser.

Borgerlyst arbejder for at skabe *bedre samtaler*. Der skabes flere anledninger, hvor borgere kan snakke med folk med andre perspektiver, baggrund og viden. Borgerlyst skaber således ”samtalosaloner”, hvor borgere, brugere og fagpersoner kan mødes og være i dialog med hinanden. Temaerne kan både være brede om overordnede samfundsforhold generelt men også mere snævre om konkrete problemstillinger og udfordringer. Borgerlyst hjælper også offentlige organisationer med at skabe reelle og ligeværdige samtaler med borgerne. Det handler ikke om at inddrage borgerne, men om at udvikle projekter sammen med dem. Fx har Borgerlyst hjulpet Miljøministeriet med at afvikle en udviklingssalon sammen med borgere, embedsværk, kulturfolk, designere og miljøministeren om åbne data og miljødialog.

Borgerlyst er formelt set hverken en forening eller en virksomhed – og har aldrig søgt om støtte fra statslige eller private fonde eller lignende. Sitet drives af to selvstændige konsulenter, som driver Borgerlyst frivilligt. Læs mere om Borgerlyst på www.borgerlyst.dk.

Øvrige referencer

Nedenfor er oplyst referencer, der er anvendt i f.m. projekt Sammen om Byen

Agger, A. (2015): *Hvilke potentialer og udfordringer er der ved tidlig inddragelse af borgere i samproduktion af styring*. Politica, 47. årg. nr. 2.

Agger, A.; Löfgren, K.; Torfing, J. (2010): *Nærdemokrati efter kommunalreformen: Erfaringer med netværksbaseret borgerinddragelse*. Roskilde Universitetsforlag.

Agger, A. & Hoffmann B. (2008): *Borgerne på banen: Håndbog til borgerdeltagelse i lokal byudvikling*. Velfærdsministeriet, København.

Bason, C.; Toft, S.; Knudsen, S. (2011): *Sæt borgeren i spil: sådan involverer du borgere og virksomheder i offentlig innovation*. Gyldendal.

Borgernes By - Et idékatalog om innovativ borgerinvolvering (2014), udarbejdet af Dansk Arkitektur Center på baggrund af læringspunkter fra en række aktiviteter og workshop vedr. borgerinvolvering og kommunens plankultur i efteråret 2014.

Mandag Morgens velfærdspanel (artikel i MM d. 19.1.2015): *Aktive medborgere har nøglen til fremtidens velfærd*

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2015): *Midlertidighed – nye veje til borgerinvolvering*, publikationen er udarbejdet af 12byer for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Pass, N. & Lloyed, A. (2013): *Borgerlyst – handlekraft i hverdagen*. Borgerlyst, København.

Eksempler på københavnernes ideer til projekter

I regi af projekt Sammen om Byen afholdt samfundslaboratoriet Borgerlyst i efteråret 2015 et løsningslaboratorium med deltagelse af ca. 50 københavnere. Formålet med laboratoriet var dels at få belyst, hvilke udfordringer, der opleves i dialogen med Københavns Kommune i dag samt få deltagernes bud på ideer til samarbejdsprojekter og nye perspektiver på samarbejdsmuligheder mellem Københavnerne og Københavns Kommune.

Nedenstående afsnit er en opsamling på denne workshop og Københavnerne's input er overordnet kategoriseret i 5 københavnerklynger²:

1. Demokratiudvikling og tidlig borgerinddragelse
2. Forslag til fysiske "kommunekontorer"
3. "Vi vil ikke bare give et praj, vi vil gerne give et nap med"
4. "Vi vil gerne åbne kommunens øjne for borgere med særlige behov"
5. Nye mødesteder og væresteder i byens tomme rum

Københavnerklynge 1 – Demokratiudvikling og tidlig borgerinddragelse

Disse københavnere interesserer sig især for tidlig borgerinddragelse og demokratiudvikling. De udgør tilsammen en guldgrube af viden og har sat sig meget ind i feltet. De er meget bevidste om, at de vigtigste beslutninger bliver taget tidligt i processen, så de bliver frustrerede over først at blive spurgt, når det reelt er for sent, og deres eneste mulighed for kontakt med kommunen er at anke og klage. De vil langt hellere den konstruktive dialog.

Fælles ønske til kommunen:

Anerkend vores store viden på og interesse for området. Spørg os meget tidligere og oftere – og inviter os til at udvikle de nye processer sammen.

Beskrivelse af ideen
<p>Idé: Lad borgerne være med til at prioritere fx brug af borgerbudgetter</p> <p>Københavnerne skal inddrages mere direkte i byens beslutninger fx ved brug af borgerbudgetter lokalt. Det får man bedre beslutninger ud af og flere tilfredse borgere. Man får også brugt midlerne i kommune på en mere demokratisk måde. Og så får man en bedre by, fordi man får aktiveret den viden, borgerne har og kombineret den med embedsværkets viden på en helt anden måde end i dag. Kommunen kan understøtte projektet ved at starte i det små og lave det på nogle udvalgte områder i byen. Og så skal kommunen meget præcist definere rammerne for, hvordan det skal foregå. Man skal ikke finde nye penge. Det er de samme penge - nu er det bare nogle andre, der bestemmer. Nu inviterer man bare borgerne til at være med til at lave en prioritering af midlerne fx med fokus på bestemte områder i byen.</p>
<p>Idé: Udvid Københavnerpanelet og sørg for tidlig og systematisk interessentinddragelse i kommunale beslutninger</p> <p>Kommunen skal udvikle en metode til tidlig interessentinddragelse i de kommunale beslutninger, der sørger for at inddrage borgerne i de beslutninger, der skal træffes. Her kan man konkret udvide kommunens københavnerpanel til at indeholde langt flere mennesker, end det gør i dag, herunder have kendskab til respondenterne og eksempelvis vide, hvilken bydel de bor i og hvilke</p>

² Det bemærkes, at de 5 klynger indeholder konkrete ideforslag. Hver ide afspejler en københavners idé, som de blev fremlagt på løsningslaboratoriet. Ideerne er blevet gennemskrevet af projekt Sammen om Byen og fremstår således i en redigeret udgave.

temaer, de kan repræsentere. Panelet kan udvides med 150.000 mail-adresser på københavnere, så man sikre, at der er repræsentativitet i respondenternes svar. Hvis man skal lave en lokalplan i Brønshøj-Husum skal man vide, hvem man skal spørge og kunne sortere på 700 mailadresser og så kan du spørge dem om noget. Hvis det er børnefamilier med skolebørn, man vil spørge, skal man sørge for at kunne spørge dem direkte. Og så skal man udvikle en metode, der skal ud i alle forvaltninger, hvor man systematisk hver gang inddrager borgerne i den tidlige idéudvikling.

Idé: Start borgerinddragelsen tidligt, så der stadig er mulighed for at påvirke beslutningerne.

Det kan være svært at få en konstruktiv dialog med kommunen, herunder forvaltningen og politikerne omkring byens udvikling. Det er svært, fordi der ikke er en platform, man kan bruge i dag, så der skal etableres noget nyt. Den dialog, der findes i dag, og som jeg er både stimuleret og provokeret af, er omkring høringerne. Jeg bor på Islands Brygge omkring havneparken og jeg er interesseret i at vide, hvad der sker ift. Udvikling af havneparken. Men når høringerne kommer, er kommunen reelt ikke interesseret i at få almindelig borgerfeedback. Det er nogle helt særlige juridiske ting, man lytter til. Og det er meget demotiverende. Min oplevelse er, at det ikke skyldes uvilje. Politikerne og forvaltningen vil faktisk gerne i kontakt med borgerne og borgerne vil også gerne. Men det virker ikke. Der skal nye metoder til. For det første skal man tidligere og mere uformelt i dialog med borgerne. Den dialogform, der er i øjeblikket er meget formel og styret af love og måder at gøre det på, så det virker som en ren pseudoprocés. Så der skal en reel, åben dialog i gang på et meget tidligere tidspunkt. For jeg kan også godt forstå, at der for eksempel i Teknik- og Miljøforvaltningens sager, har været så mange kræfter involveret allerede inden man informerer borgerne, at man faktisk ikke har overskud til at lytte til borgerne, fordi det ville forsinke processen for meget. Så der er behov for, at der kommer en mere uformel dialog ind meget tidligere. Der skal en mere åben og uforpligtende dialog til, så forvaltningen ikke bliver for låst ift. det, de siger. Os, der bor på Bryggen har nogle følelser i forhold til havneparken, fordi vi bor der og har været med til at skabe den i sin tid. Men parken er jo hele Københavns - og de skal være velkomne, men om sommeren føler vi os efterhånden jaget lidt væk fra parken - og der mangler vi et forum, hvor vi kan mødes og snakke om det. Der ville det være oplagt at tage en dialog omkring.

Idé: Vi skal sikre tilgængeligheden i byrummet for alle borgere – og gøre beslutningsprocesserne mere gennemsigtige.

Jeg har arbejdet for at sikre bedre forhold for handicappede i 20 år og jeg har ofte oplevet at blive sendt videre i kommunen, når jeg kommer med input til en konkret sag. Vi skal arbejde for at sikre tilgængelighed i byrummet for alle borgere – også for dem med nedsat funktionsevne, og at der er gennemsigtige beslutningsprocesser i København. Tilgængeligheden i byrummet er et meget centralt tema for den gruppe københavnere, jeg repræsenterer - både den fysiske og psykiske tilgængelighed. Jeg har talt om det i mange år, og man skulle tro, det var blevet bedre. Det er det også, men der er stadig god plads til forbedring. Der bliver stadig lavet de samme dumme fejl som for 20 år siden, og derfor bliver jeg nødt til at blive ved med at sige det. Det kan være frustrerende for mig at gentage, men jeg er jo nødt til at blive ved. For nedkørsler på fortove og cykelstier er vigtige, hvis alle skal have mulighed for at deltage i samfundslivet - også ift. At deltage i den demokratiske proces.

Idé: Etablering af et løbende samarbejde med Københavns Universitet om byudvikling

Jeg forsker i byudvikling på Københavns Universitet og står for en sommerskole, hvor vi tidligere har arbejdet sammen med Prags Boulevard og Strøm Festivalen for at udforske byens potentialer. I den forbindelse kunne jeg godt tænke mig et samarbejde med kommunen, hvor de studerende kan observere kommunen in action under borgerinddragelsen eller at kommunen kan komme ud til de studerende for at fortælle om, hvordan de arbejder. Så det er en anden måde at være med til at facilitere, at København bliver et centrum for radikal nytænkning af byens kulturelle og politiske potentialer. Det, er et projekt, jeg forestiller mig, at Kommunen ville kunne drage nytte

af. Vi havde for eksempel i år en række projekter, der blev udviklet af de studerende under sommerskolen, som jeg kan se kunne have rigtig stort potentiale for kommunen, som en slags vidensbank og inkubator og et sted, hvor man kunne uddanne en anden slags byplanlæggere end dem, der har fokus på det tekniske. Men som kigger mere kultur og tværkulturelle kompetencer for den næste generation af byudviklere. På mit institut - institut for tværkulturelle og regionale studier - har vi en masse ekspertise i byer rundt omkring i verden, hvor man kunne lade sig inspirere til Københavns udvikling. Og på længere sigt kunne man integrere Københavns Universitet mere aktivt i byens udvikling, så det ikke bare er en vidensbank, hvor man går hen og bestiller rapporter - men at Københavns Universitet i kraft af sine mange medarbejdere, studerende og bygninger, går ind og tager en mere direkte rolle i byens udvikling.

Idé: Træn unge københavnere i bedre at forstå de kommunale processer, sagsgange og høringerne.

Hvordan kan Københavns Kommune blive bedre til at inddrage unge mennesker, når det handler om høringssvar, der er en af de mest normale måder at snakke med kommunen på. Mange unge kender ikke til de kommunale beslutningsprocesser, og det virker nogle gange alt for tilfældigt, om man hører om vigtige høringer, der vedrører ens lokalområde. Hvordan kan kommune blive bedre til at inddrage unge og ressourcetsvage grupper. En konkret idé er at tilbyde københavnere kurser i basal forståelse af den kommunale virkelighed, herunder hvilke muligheder man har som borger. Fx afholdelse af mini-løsningslaboratorier, hvor alle kan arbejde med deres idéer/kurser i socialt entreprenørskab o.lign.

Københavnerklynge 2 – Konkrete forslag til fysiske ”kommunekontorer”

Disse københavnere har nogle meget konkrete forslag til, hvor og hvordan københavnere og kommunen bedre kunne komme i gang med at samskabe. De er meget selvkørende og har allerede en opskrift på konceptet, men de vil gerne gøre det sammen med kommunen.

Fælles ønske til kommunen:

Hjælp os med at hjælpe både kommunen og københavnere. Vi skal nok klare det meste selv, men vi har brug for lidt starthjælp i form af tilladelser og måske lidt økonomisk støtte. Og tips til samarbejdspartnere og andre københavnere, der brænder for det samme.

Beskrivelse af ideen
Idé: Kiosk, hvor københavnere udveksler små tjenester i hverdagen
<p>Jeg er fransk og jeg vil gerne lave noget i København, der er blevet afprøvet i Frankrig - i Paris - de seneste år, og som jeg synes er virkelig fedt. Det hedder "Lulu dans la Rue", og har igennem de seneste 5 år haft kæmpe succes, hvorfor konceptet har bredt sig til andre franske byer og til udlandet. Projektet har to overordnede formål – at styrke fællesskabet i projektområdet samt at hjælpe folk med deres travle hverdag. I Paris er der blevet bygget en lille kiosk, hvor der dagligt sidder en kontaktperson, som folk i nærområdet kan henvende sig til, hvis de har brug for hjælp til nogle praktiske daglige gøremål. Det kunne være forespørgsler på at få passet sin kat eller få vandet blomster, mens man var på ferie, få hentet sit barn fra skole et par dage i ugen eller bare helt lav praktiske ting såsom at få hentet en pakke. Kontaktpersonen i kiosken ville således forsøge at få formidlet disse ønsker ud til andre folk i nærområdet, som så ville kunne tilbyde at hjælpe. På den måde ville kiosken skabe fysiske mødepunkter rundt om i de forskellige lokalområder, hvor folk kan mødes og hjælpe hinanden med de små ting i hverdagen, som man normalt ikke ville spørge fremmede mennesker om. Dermed kunne kiosken være med til at skabe kontakt mellem byens borger samt en følelse af tryghed og nærhed i ens lokalområde.</p> <p>I det parisiske eksempel er der blevet ydet økonomisk støtte fra kommunen og nogle private virksomheder, men der er også brug for generel kommunal opbakning, så konceptet ikke kun bliver rettet mod folk, der kan betale for ydelserne. Da jeg kom til Danmark vidste jeg ikke, hvordan NemId fungerede, og til sådan nogle ting kunne det være ideelt at få hjælp af sine medborgere. Generelt vil efterspørgslen/udbuddet formodentlig automatisk blive tilpasset efter det nærområde, som det operer i, da folk og dermed deres behov er forskellige afhængig af, hvor de bor. Jeg synes ideen er vildt spændende og vil gerne lægge meget energi i det, men jeg vil gerne have noget sparring og hjælp til at finde ud af, hvor jeg kan starte. Min største udfordring er, at jeg ikke har lyst til at gøre det selv - helt alene. Jeg vil gerne bruge masser af tid, energi og kraft - men sammen med andre. Så Kommunen kunne også hjælpe mig med kontakter til, hvem jeg kunne snakke med.</p>
Idé: Etablering af Containerkontorer på byens pladser
<p>Jeg vil gerne være med til at gøre københavnere bedre til at samskabe og jeg tror i den forbindelse, at det helt centrale er at skabe nogle gode og trygge rammer, hvor folk har lyst til at komme og dele ideer med hinanden. Grundideen er at lave et containerkontor, en prototype kunne stå på Liva Weels plads – en lille plads i mit lokalområde, men i realiteten kunne det være, hvor som helst i byen. På det her kontor skulle man kunne reservere en plads, hvor man kan sidde, hvis man har spørgsmål eller noget, som man bare gerne vil have andre til at bidrage til. Uden på containeren skulle, der så være en opslagstavle, der gav overblik over, hvem der sidder på kontoret hvornår, samt hvilke ideer/spørgsmål, der vil blive behandlet de forskellige dage.</p>

I København og Danmark generelt er der virkelig et stort behov for tiltag og initiativer som dette, der kan være med til at fremme samskabelsen mellem byens borgere. Jeg tror danskerne – grundet vores kultur – måske har lidt berøringsangst og er tilbageholdne med at dele ideer, da vi tit tænker ”Det er nok bare mig. Der er ikke andre, der ville være interesseret i det her”. Hvis man ser uden for landet grænser, er der langt flere gode eksempler på samskabelse mellem byens borgere og, at folk i højere grad bruger hinanden og deres ideer.

I forhold til kommunens rolle i det her koncept, forestiller jeg mig, at foruden at yde økonomisk støtte til selve kontoret, kunne kommunen også være interesseret i at bruge kontoret som kommunikationsplatform både til og fra borgere. Et eksempel kunne være, at en medarbejder fra kommunen jævnligt kom ned og diskutere et fastlagt emne, det kunne være cykelparkering, og så kunne borgere byde ind med ideer og forslag til forbedringer. Kontoret kunne også være relevant for iværksættere, der har problemer i forhold til deres koncept eller virksomhed, og godt kunne bruge lidt sparring eller bare almindelig borgere, der gerne vil i gang med et specifikt projekt.

Københavnerklynge 3 – Vi vil ikke bare give et praj, vi vil gerne give et nap med

Disse københavnere føler en høj grad af ansvar overfor Københavns udvikling. De sætter pris på byen og den udvikling, men opdager også ting, der kunne være bedre eller anderledes. Dem er de friske på selv at tage ansvar for at forandre – men de er usikre på, om de må – og hvordan de sikrer, at det er en reel hjælp og en løsning, kommunen vil være tilfreds med.

Fælles ønske til kommunen:

Anerkend, at vi mest af alt gerne vil hjælpe, fordi vi elsker København og gerne vil påtage os et ansvar. Vi henvender os ikke for at brokke os, men for at hjælpe. Vi har bare brug for at finde ud af, hvad vi må og ikke må.

Beskrivelse af ideen
Idé: Københavns Lugekoner
Arbejdstitlen på min ide er "Københavns Lugekoner". Jeg har lagt mærke til, at der kommer flere og flere smukke bede i København. Det værdsætter jeg meget, og vil gerne bidrage til at forsætte denne positive udvikling. Min første intuition er, at man kunne hjælpe ved at luge i bedene og dermed være med til, at der i fremtiden kommer flere bede i København. Jeg er dog lidt i tvivl, om man må luge i dem og mit indtryk er, at der også er andre, der har det på samme måde. En måde at komme den tvivl til livs kunne være at sætte skilte op, hvor der står "Fri lugning" eller "Her må du gerne luge". Man kunne sågar opfordre folk til at mødes og luge et sted, hvis der er en større opbakning i et lokalt område. Det virker som et rimelig simpelt tiltag, og jeg tror det ville være med til at understøtte følelsen af, at København er alles by, og så tror jeg også, at det er sundt for folk at få lidt jord under neglene. Jeg tror som sagt, at der er grundlag for at skabe "Københavns Lugekoner", og at det ville kræve en forholdsvis lille kommunikationsindsats fra Teknik- og Miljøforvaltningen. Forvaltningen kunne eventuelt lave et lille fokusgruppemøde, for at sikre, at det ikke kun er et fåtal som mig, der ville benytte et tiltag som "Københavns Lugekoner". Hvis vi kunne komme ud over følelsen af "græsset må ikke betrædes", og gøre folk opmærksom på, at det er helt legitimt at luge ud i de københavnske bede, så ville der som sagt være et godt potentiale for værdiskabelse blandt byens borgere og så selvfølgelig nogle flotte og velholdte bede.
Idé: Skiltning for krydstogturisterne
Jeg sidder i Ældrerådet og vi har normalt et rigtig godt samarbejde med Borgerrepræsentationen i ældrerådsanliggender. Min kritik er derimod rettet mod den manglende information ved de store luksuslinere, som ligger til ved Langelinie, og det til trods for, at der er blevet lavet en rigtig flot renovering af kajen. Jeg bor selv ved Nordhavn Station, og jeg kan se, at der i højsæsonen kommer masser af turister slæbende på store mængder bagage ned ad Østbanegade, når de skal videre fra skibet til Indre By eller lufthavnen. Og der er ingen skiltning. Jeg ser det som en seriøs problemstilling, da jeg som stolt københavnere ikke finder det passende for vores by og dens omdømme, at der ikke er nogen oplysning til de mange turister, som kommer til vores by for at have en god tid. Man kan sagtens hyre en taxa til 200 kroner eller bruge hop-on-hop-off-bussen, men der er jo mange andre bedre og billigere muligheder, som de bør informeres om. Hvis de ikke bliver oplyst om disse er alternativet at gå 2,5 kilometer, måske med en stor, tung kuffert og et par børn. Jeg synes kommunen bør sætte nogle skilte op, gerne både på tysk og engelsk med information såsom, "her kan du købe billet til S-toget, her kan du veksle, her kan du leje en cykle" osv. Dette synes at være en simpel løsning, som ville have en stor værdi for mange turister og måske undgå uheldige tilfælde, hvor folk ender i Farum, når de nu skulle have været i lufthavnen.

Københavnerklynge 4 – Vil gerne åbne kommunens øjne for borgere med særlige behov

Disse københavnere har særlige behov tæt inde på livet – handicap, høj alder, børnefamilieliv – og de vil gerne sikre, at beslutningstagerne kender til deres behov, så de kan træffe de bedst mulige beslutninger på et oplyst grundlag.

Fælles ønske til kommunen:

Vi vil gerne invitere beslutningstagerne med ud for at opleve vores København på egen krop.

Vi vil også gerne inviteres med ud for at teste løsningerne, inden bænkerne bliver placeret, ramperne støbt og kantstenene lagt.

Beskrivelse af ideen
Idé: Beslutningstagerne skal have mulighed for at opleve de udfordringer man som handicappet møder i den offentlige transport.
Jeg sidder i kørestol og vil gerne bidrage til byens grønne profil, hvorfor jeg meget gerne i højere grad vil bruge de offentlige transportmidler. Problemet er imidlertid, at ikke en eneste af Movias store flotte busser er tilgængelig for kørestolsbrugere. Jeg er helt grundlæggende i tvivl om, hvem jeg skal i kontakt med hos kommunen for at adressere denne problemstilling. Jeg ved, at der både i Økonomiforvaltningen og Teknik- og Miljøforvaltningen er folk, som håndterer offentlige transport, men jeg savner at have en specifik person at kunne henvende sig til. Endvidere kunne det være rigtig godt, hvis denne fagperson også havde et bredere kendskab til de udfordringer, som ikke kun kørestolsbruger, men også som mennesker med andre typer fysisk nedsat funktionsevne møder i forbindelse med den offentlige transport i København. Jeg er bekendt med de forsøgsruter, der er rundt om i København, men udvalget er begrænset og langt fra fyldestgørende nok, til at man kan planlægge sin dag efter de få ruter, som er tilgængelige. Det ville betyde meget for mig, hvis der kommer en repræsentant fra kommunen ud og møder mig og andre, der også har specielle behov, på et trafikalt knudepunkt, hvor vi kunne kiggere nærmere på adgangen til den enkelte transportform, men også på linket mellem de forskellige typer, såsom metro, bus, S-tog osv. Det er nødvendigvis ikke de helt store ændringer, der skal til for at yde en bedre service på de offentlige transportmidler, det kunne f.eks. være at buschaufføren kører helt ind til kantstenen, så man ikke skal et skridt ned inden man kan komme ind i bussen. Hvis der bare generelt blev taget mere hensyn til folk som os i den offentlige transport, så tror jeg, at det ville gavne rigtig mange mennesker.
Idé: Flere bænke i byrummet
Jeg har rigtig mange ideer, men en af dem, jeg har tænkt meget på er, at der er brug for nogle flere bænke i København. Dette behov for flere bænke, er virkelige gået op for mig i takt med at jeg er blevet ældre, og jeg kan føle på egen krop, at jeg har brug for jævnlige pauser, når jeg bevæger mig gennem byrummet. Der er visse steder i byen, nu bor jeg selv i Mjølnerparken, men f.eks. er der i Mimerparken lange strækninger, hvor der ingen bænke er. Det synes jeg er problematisk ikke kun fordi, at det kan være svært at klare disse lange strækninger, men også fordi det gør det svært for os ældre at være en del af aktiviteter, som foregår rundt i parker og lignende. Hvis der var flere bænke, ville folk, ikke som nu, hvor man må ty til cementramper og andre kolde og ukomfortable underlag i mangel på bedre, i langt højere grad kunne sætte sig og snakke med hinanden. Det kunne også være godt, hvis bænkerne blev placeret strategisk omkring andre offentlige faciliteter, såsom fodboldbaner eller legepladser, så vi ældre og gangbesværede i højere grad kunne være en del af det byliv, disse steder skaber. Noget som jeg ikke kan holde til særligt længe, hvis jeg skal stå op eller sidde på en af de førnævnte alternativer. Ligeledes bør man også i højere grad indtænke bænke langs de større busstoppesteder, hvor der i myldretiden kan være mange mennesker og lang ventetid forbundet med brugen af busser.

I forhold til kommunens indsats er der selvfølgelig nogle økonomiske udgifter forbundet med at sætte flere bænke op, men jeg synes også at planlæggere bør tænke det strategiske element ind, så bænke bliver placeret tæt på andre offentlige faciliteter, så brugere af bænken kan føle sig tættere på og bruge dem aktivt, når de ønsker at være en del af bylivet.

Københavnerklynge 5 – Vil gerne skabe mødesteder og væresteder i byens tomme rum

Disse københavnere savner uformelle mødesteder i byen og har vidt forskellige tanker om, hvordan man omdanne byens tomme rum til nye væresteder eller skabe nye fællesskaber i de rum, der allerede eksisterer.

Fælles ønske til kommunen:

Vi vil gerne tage et stort ansvar og skabe nye mødesteder. Men vi ved ikke, hvor vi må være og hvordan vi får lov til at være i de tomme bygninger. Under løsningslaboratoriet har vi opdaget, at mange af de løsninger, vi efterspørger, allerede findes – men vi forstår stadig ikke helt, hvor det er, vi skal henvende os for at komme i gang.

Løsningen kort
Idé: Fortæl os, hvordan vi får mulighed for at bruge byens rum
Vi har på forskellig vis oplevet, hvordan der i vores hverdag har været tilfælde, hvor det kunne være belejligt, hvis der var et offentligt rum, man som borger kunne anvende til forskellige formål. Det kunne f.eks. være et sted man kunne opholde sig mellem de forskellige aktiviteter i løbet af sin dag, et sted man kunne gå ind og sætte sig og udnytte tiden mere konstruktivt. Det kunne også være et rum, som man kunne anvende ved sociale arrangementer, der kræver lidt mere plads, end man har i sin lejlighed. Der er som sådan ikke de helt store krav til sådanne rum, hvad enten man ønsker at bruge det som ”mellemstation” eller som et socialt opholdsrum, bare der er muligheder for at komme på internettet, måske en separering mellem et lille stille rum og et større socialt rum. Således kan rummene både kan bruges i hverdagen af folk, der er på vej fra a til b og har brug for et sted at være i mellemtiden, men også til børnefødselsdage, madklubber og andre mere specielle arrangementer. I den forbindelse er tilgængeligheden og nærheden til lokalområderne en vigtig del, da vi føler det ville bidrag til en følelse af tilhørsforhold, der ikke kun vil gøre at rummene vil blive brugt, men at folk også føler et vis ansvar for at holde dem ved lige. Skoler og fritidshjem har rum, som opfylder mange af disse kriterier, men der er ofte byggeprojekter eller andre forhindringer, der gør det svært at låne disse rum. Vi fik nogle ideer, da vi sad sammen med en kommunikationschef, vi tror han var fra kommunen, som sagde at der allerede er masser af offentlige rum, som borgerne kunne anvende i langt højere grad, end det er tilfældet nu. Han foreslog biblioteker og åbne haller, og det er netop information som den, vi synes der skal være meget mere af. Vi vil gerne vide, hvor vi skal få den her information fra, og hvordan budskabet om disse lokaler kan blive spredt ud.
Idé: Brug kulturinstitutionerne som mødested.
Jeg ser Kulturinstitutioner som et oplagt sted, hvor man kan skabe fællesskab, og jeg vil gerne have mere fællesskab i byen. Kunst fungerer på mange måder lidt som en hund. Hvis man er ude at gå tur med sin hund i parken møder man nogen andre, der har en hund og begynder at snakke sammen om den hund. Så snakker man med en fremmed, man måske aldrig har mødt før, hvilket jeg tænker er den samme effekt kunstgenstande kan have. Jeg ved, at der generelt sker rigtig meget på landsplan, hvor der bliver etableret masser af arrangementer, som åbner kulturinstitutionerne mere op og gør dem åbne og tilgængelige for alle. Problemet for mig at se er imidlertid, at det i højt grad er den samme gruppe af mennesker, der kommer til disse arrangementer, for det er de samme informationskanaler, man bruger til at sprede budskabet. Jeg synes det er en skam, hvis kulturinstitutionerne udelukkende bliver forbeholdt en lille elite eller blot noget, man besøger med skolen, men som man ikke ville gøre i sin egen fritid. Det skal være helt socialt acceptabelt at tage til disse arrangementer, og jeg tror udfordringen i højt grad er, at kulturinstitutionerne er en smule isoleret fra samfundet, noget der bare lever i sin egen boble. Jeg synes et godt eksempel på et velfungerende arrangement, er SMK fridays på Statens Museum for

Kunst, hvor de har fredagsøl, og hvor dem der har lyst kan være med i art talks. Man kan også bare komme forbi for at drikke en øl, gå rundt og kigge på de forskellige værker og få lidt aftensmad. På den måde bliver arrangementet forbeholdt for alle, og man bestemmer selv, hvor meget man har lyst til at deltage. Det er for mig at se den helt centrale udfordring, ikke kun for kulturinstitutioner, men også for borgerinddragelse generelt, at man skal finde ud af, hvor meget folk har lyst til at blive inddraget, og dermed hvem man kan få til at deltage. Det er altid de samme der deltager, og hvis man slår et arrangement op på Facebook, er det altid de samme, der svarer, så hvordan får man folk engageret sig og give dem mod på at deltage? Det er det helt store spørgsmål, og jeg tror svaret skal findes i at møde folk, der hvor de er. Jeg tænker, at løsningen er, at man får nogle mobile kontorer - det er i hvert fald hvad jeg tænker, at Københavns Kommune kunne gøre i forbindelse med borgerinddragelse. Med hensyn til kulturinstitutionerne er det nok meget det samme. Det handler om at opsøge og spørge, hvad det egentlig er borgerne vil have og kunne forestille sig at bruge denne kulturinstitution til. Langt hen ad vejen er det jo en kæmpe udfordring, men det handler om at få fat i folk. Ellers ved de ikke, at de kan være med.

Idé: Nemmere adgang til at bruge byens uudnyttede rum

Jeg har primært talt om, hvordan vi kan udvikle fysiske mødesteder for folk i kommunen. Til at starte med endte jeg i en samtale om byens uudnyttede rum - hvordan kan kommunen bruge dem mere effektivt, end vi gør i dag. Hvordan vi kan specialisere vores fysiske væresteder og tilbud til borgerne, så de bliver mere interessante. Jeg tænker, at der er lang række uudnyttede parkeringskældre, der ikke længere lever op til de gældende krav for parkeringskældre, men det kunne også være ubrugte bygninger, udendørsarealer osv. Kommunen har måske tilmed steder, der i kortere tid ikke bliver brugt, fordi de er mellem to projekter eller skal i gang med en renovering. Kan man ikke udlåne de steder til borgere, der har masser af energi og ser lokalerne som en perfekt mulighed for at lave en fysisk platform? For det er som regel, det at få anskaffe sig de fysiske rammer for et projekt eller arrangement, som er det mest omkostningstunge for en privatperson. I forlængelse af det, har jeg forsøgt at få afklaret, om der er nogen i kommunen, som har autorisation til at kunne udlåne lokaler, arealer og lignende til borgerne. For jeg har en mistanke om at årsagen til, at de uudnyttede lokaliteter ikke i højere grad bliver brugt, er at der ikke administrativt er nogen, der har beføjelser til at kunne låne områderne ud i to måneder til f.eks. en pop-up-restaurant på Bryggen. Så det er et meget konkret spørgsmål, som jeg godt kunne tænke mig svar på.

Derudover kunne jeg godt tænke mig, at jeg kunne booke et møde med kommunen, som ikke skulle foregå hos kommunen, men hos mig. Så de kunne se de rammer, der giver mig den fornødne energi til at etablere arrangementer og projekter, i stedet for at ansøge på et website. Hvis kommunen kan komme ud og mødes os ildsjæle og se, hvad det er vi står for og hvilke projekter, som vi arbejder med, så tror jeg vi sammen kan opnå en bedre udnyttelse af byens rum og skabe nogle vellykkede projekter og arrangementer for københavnere.

Idé:

1) Etablering af et stort mødested for københavnere fra Ryparken og Emdrup

2) Genetablering af busstoppesteder (buslinje 14)

Jeg havde to ting, jeg gerne ville arbejde med. Den ene var nok mere realistisk end den anden, men den anden er mit hjerteblod.

1) Det første er at skabe et forsamlingssted, hvor alle beboere fra Ryparken – Emdrup kan mødes, hvilket vil kræve plads til 4.000-5.000 mennesker. På nuværende tidspunkt har vi ikke noget sted, hvor vi kan mødes, og vi føler os som en meget isoleret enklave. Derudover har vi mange forskellige etniciteter, så det med at mødes på bodegaen eller kirken er ikke gangbart.

På nuværende tidspunkt, ville det mest realistiske nok være at tage kontakt til de lokale fodboldklubber i området og høre, om vi kan låne deres cafeer. Drømmescenariet ville derimod være at omlægge det lille butikstov, der ligger i Ryparken-Emdrup Øst, hvilket er en helt perfekt

placering. Lokalerne på torvet er ejet af AAB og har været lejet ud til spillehaller, men har lagt tomme i mange år. Det ville være overskueligt for os i lokalområdet at drive og vedligeholde stedet, men vi skal bruge økonomisk støtte til at dække huslejen. Hvis denne ide kunne blive ført ud i livet, kunne det være en fantastisk mulighed for fælles madlavning, lektiecafe, oplæg, foredragsholdere i lokalerne. Det er kun fantasien der sætter grænserne.

2) Det andet forslag er en genetablering af busstoppesteder på buslinje 14. Der er blevet nedlagt flere stoppesteder på Buslinje 14 i Ryparken – Emdrup, hvilket har gjort, at man skal skifte bus flere gange for at komme på tværs af byen eller hvis man bare skal rundt i nærområdet.

Det har gjort det super besværligt for folk at komme rundt til deres forskellige gøremål, samtidig med at det tager markant længere tid. Der er stor utilfredshed i området, over disse nedlagte busstoppesteder, hvilket folk har arbejdet hårdt på at få ændret, dog uden held. Vi vil gerne i kontakt med nogle fra kommunen, som kan hjælpe os med at få genetableret de vigtigste busstoppesteder på buslinjen.

Idé: Skabe væresteder i de tomme butikslokaler

Ideen er at skabe nogle små væresteder, hvor der er adgang for alle aldersgrupper, fra 0 til 100 år. Jeg synes personligt, at vi kunne have meget stor glæde af hinanden på tværs af alder og det kunne disse væresteder være med til at facilitere. Der er mange tomme forretninger i København, som kunne være ideelle til sådanne væresteder, alene på Amagerbrogade er der 37 tomme forretninger. Værestederne skal være for alle, det kunne være et mødested for mødregrupper, så de ikke nødvendigvis skal mødes på cafeerne og ofre mange penge på kaffe hver dag. Hele grundideen med disse væresteder er, at de skal være meget nede på jorden og udstråle åbenhed og tryghed, så folk får lyst til at komme ind fra gaden, når de går forbi. Det kunne også være en rigtig god platform for forskellige mennesker at mødes spontant og snakke, og komme lidt tættere på hinanden. Jeg tror, at det ville gøre hele ideen mere realiserbar, hvis kommunen blev en aktiv del af processen og hjalp både med at skabe kontakten til ejerne af de tomme lokaler, men måske også med noget økonomisk støtte til husleje. Selve driften og vedligeholdelse af værestederne skulle således fordeles blandt de frivillige initiativtagere, hvilket selvfølgelig kræver, at der bliver taget ansvar fra de lokale aktører, men også nogle klare aftaler mellem kommune og de lokale initiativtagere. Mit indtryk er, at der allerede eksisterer mange medborgerhuse rundt om i København, men at det er for langt for Fru Jensen at gå fra sin lille gade og til et medborgerhus i Vanløse. Så ville det være nemmere bare at gå ned i gaden til et lille lokalt værested, hvor man lige kan være lidt sammen. Der ville man så kunne være sammen med andre mennesker og ikke kun sig selv. Det gælder både ham på 8, hende den 16 teenager eller hende den enlige mor, der kunne få et godt råd af pensionisten. Det kunne jeg godt drømme om. Jeg er selv født i Saxogade, og der havde vi noget der hed Saxogårdens Settlement, og det var for 0 til 100 år, så alle var velkomne. Der følte jeg mig meget tryk i hvert fald, og jeg tror det tilføjer noget vigtigt til de små lokalområder, at der er muligheder for at mødes i et åbent mødested.